

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 27 listopada 2014 r.¹

Sprawa C-497/13

Froukje Faber
przeciwko

Autobedrijf Hazet Ochten BV

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

złożony przez Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Niderlandy)]

Dyrektywa 1999/44/WE — Status kupującego — Ochrona sądowa — Brak zgodności towaru —
Obowiązek powiadomienia sprzedawcy — Ciężar dowodu

1. W niniejszej sprawie Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Niderlandy) (zwany dalej „sądem odsyłającym”) zwraca się z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, dotyczącym dwóch grup zagadnień powstałych na gruncie dyrektywy 1999/44/WE harmonizującej przepisy regulujące niektóre aspekty umów konsumenckich². Pierwsza z tych grup zagadnień dotyczy zasadniczo kwestii, czy zgodnie z prawem Unii sąd krajowy jest zobowiązany badać z urzędu, czy strona nabywająca towary jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44, a jeśli tak, to jaki jest zakres tego obowiązku³. Druga grupa zagadnień dotyczy obowiązku po stronie konsumenta poinformowania sprzedawcy o braku zgodności dostarczonej rzeczy na podstawie umowy podlegającej przepisom dyrektywy 1999/44 i ciężaru dowodu w odniesieniu do takiego braku zgodności w ewentualnym dalszym postępowaniu.

2. Powyższe kwestie wynikły w związku ze sporem pomiędzy F. Faber a Autobedrijf Hazet Ochten BV (zwanym dalej „Hazet”) dotyczącym naprawienia szkody wynikłej z podnoszonego przez F. Faber braku zgodności z umową sprzedanego jej przez Hazet używanego samochodu, który zajął się ogniem.

1 — Język oryginału: angielski.

2 — Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. L 171, s. 12 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 4, s. 223). Dyrektywa ta po wystąpieniu okoliczności istotnych w postępowaniu głównym, została zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów (Dz.U. L 304, s. 64), zwaną dalej „dyrektywą 2011/83”.

3 — W niniejszej opinii używam określeń „z urzędu” i „ex officio” zamiennie.

Dyrektywa 1999/44

3. Dyrektywa 1999/44 przyczynia się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów określonego w art. 169 TFUE⁴. Zapewnia ona minimalną harmonizację⁵. Zgodnie z motywem 5 „stworzenie wspólnych minimalnych zasad prawa konsumenckiego, obowiązującego niezależnie od tego, gdzie w [Unii] nabywane są towary, wzmocni zaufanie konsumenta i umożliwi konsumentom zwiększenie korzyści z rynku wewnętrznego”.

4. Motyw 6 określa brak zgodności towarów z umową jako główną trudność napotykaną przez konsumentów i główne źródło sporów ze sprzedawcami. Motyw 7 określa szczegółowo zasadę zgodności, stanowiąc, co następuje:

„[...] Towary muszą, przede wszystkim, odpowiadać umownej specyfikacji; zasadę zgodności z umową można uznać za wspólną dla różnych krajowych tradycji prawnych; w niektórych krajowych tradycjach prawnych nie jest możliwe poleganie jedynie na tej zasadzie dla zapewnienia minimalnego poziomu ochrony dla konsumentów; w ramach takich tradycji prawnych, w szczególności dodatkowe przepisy krajowe mogłyby być użyteczne dla zapewnienia, iż konsument jest chroniony w przypadkach, gdy strony nie uzgodniły szczególnych warunków umownych lub gdy strony zawarły warunki umowy lub porozumienia, które bezpośrednio bądź pośrednio uchylają lub ograniczają prawa konsumenta i które, w zakresie, w jakim te prawa wynikają z niniejszej dyrektywy, nie są dla konsumenta wiążące”.

5. Zgodnie z motywem 8 w celu ułatwienia stosowania zasady zgodności z umową „użytecznym jest wprowadzenie wzruszalnego domniemania zgodności z umową obejmującego najpowszechniejsze sytuacje; domniemanie to nie ogranicza zasady swobody umowy”. Motyw 8 stanowi dalej, że „w braku szczególnych warunków umownych, a także w przypadku gdy zastosowanie ma klauzula minimalnej ochrony, elementy wspomniane w tym domniemaniu mogą być użyte do ustalenia braku zgodności towarów objętych umową; jakość i wykonanie, których racjonalnie mogą spodziewać się konsumenci, zależą będą, między innymi, od tego, czy towary są nowe, czy też używane; elementy przyjęte w domniemaniu kumulują się; jeśli okoliczności przypadku sprawią, że jeden z elementów będzie w sposób oczywisty nieprawidłowy, tym niemniej pozostałe elementy domniemania będą nadal miały zastosowanie”.

6. Motyw 19 stanowi, że „państwa członkowskie powinny móc ustalić okres, w ciągu którego konsument musi poinformować sprzedawcę o każdym braku zgodności; państwa członkowskie mogą zapewnić wyższy poziom ochrony konsumenta, nie wprowadzając takiego obowiązku; w każdym przypadku konsumenci w całej [Unii Europejskiej] powinni mieć co najmniej dwa miesiące na poinformowanie sprzedawcy, że taki brak zgodności występuje”.

7. Zgodnie z motywem 22 „strony nie mogą, za obopólną zgodą, ograniczyć bądź uchylić praw przyznanych konsumentowi, gdyż w przeciwnym razie udzielona ochrona prawna zostałaby udaremniona [...]”.

8. Dla celów dyrektywy 1999/44 „konsument” oznacza „każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych niniejszą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem” [art. 1 ust. 2 lit. a)], „sprzedawca” oznacza „każdą osobę fizyczną lub prawną, która na podstawie umowy sprzedaje towary konsumpcyjne w ramach swojej działalności handlowej, przedsiębiorstwa lub zawodowej” [art. 1 ust. 2 lit. c)], a „towary konsumpcyjne” obejmują „wszystkie materialne rzeczy ruchome” [art. 1 ust. 2 lit. b)]⁶.

4 — Motyw 1 dyrektywy 1999/44. Artykuł 169 ust. 1 TFUE stanowi: „Dążąc do popierania interesów konsumentów i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Unia przyczynia się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów gospodarczych konsumentów, jak również wspierania ich prawa do informacji, edukacji i organizowania się w celu zachowania ich interesów”.

5 — Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 1999/44.

6 — Żaden z wyjątków wymienionych w definicji ustawowej nie wydaje się istotny dla niniejszej sprawy. Zobacz także pkt 55 poniżej.

9. Zgodnie z art. 2 ust. 1 „sprzedawca musi dostarczyć konsumentowi towary, które są zgodne z umową sprzedaży”. Na podstawie art. 2 ust. 2 domniemywa się, że towary konsumpcyjne są zgodne z umową, jeżeli:

- „a) odpowiadają opisowi podanemu przez sprzedawcę i mają właściwości towarów, które sprzedawca przedstawił konsumentowi jako próbkę lub wzór;
- b) nadają się do jakichkolwiek szczególnych celów, do których potrzebne są konsumentowi, a o których zawiadomił on sprzedawcę w czasie zawierania umowy i które sprzedawca zaakceptował;
- c) nadają się do celów, do których towary tego samego rodzaju są normalnie stosowane;
- d) wykazują jakość i wykonanie, które są normalne dla towarów tego samego rodzaju i jakich konsument może racjonalnie oczekiwać, [zważywszy na] charakter towarów i biorąc pod uwagę wszelkie oświadczenia publiczne na temat szczególnych właściwości towarów, jakie wygłosił na ich temat sprzedawca, producent lub ich przedstawiciel, w szczególności w reklamie lub na etykiecie”.

10. Na podstawie art. 2 ust. 3 „uważa się, że brak zgodności nie występuje, gdy w momencie zawierania umowy konsument był świadomy, lub racjonalnie rzecz biorąc nie mógł być nieświadomy istnienia tego braku, albo, gdy brak zgodności wynika z materiałów dostarczonych przez konsumenta”.

11. Artykuł 3 ust. 1 stanowi, że sprzedawca jest odpowiedzialny przed konsumentem za każdy brak zgodności istniejący w momencie dostawy towarów. W pozostałej części art. 3 określone zostały sposoby naprawienia szkody. W art. 3 ust. 2 wymienione zostały one w następującej kolejności: wolne od opłat naprawa lub zastąpienie w taki sposób, aby przywrócona została zgodność, stosowna obniżka ceny lub unieważnienie umowy w odniesieniu do niezgodnych towarów.

12. Artykuł 5, zatytułowany „Terminy”, stanowi:

„1. Sprzedawca ponosi odpowiedzialność na mocy art. 3, gdy brak zgodności uwidoczni się w ciągu 2 lat od daty dostawy towarów. Jeżeli w ustawodawstwie krajowym prawa ustanowione w art. 3 ust. 2 podlegają okresowi przedawnienia, to okres ten nie powinien wygasnąć przed upływem dwóch lat od daty dostawy^[7] .

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że w celu skorzystania ze swoich uprawnień konsument musi powiadomić sprzedawcę o braku zgodności w okresie dwóch miesięcy od daty, kiedy odkrył taki brak zgodności.

[...]

3. O ile nie postanowiono inaczej [z zastrzeżeniem dowodu przeciwnego], przyjmuje się, że każdy brak zgodności, który uwidocznił się w ciągu sześciu miesięcy od daty dostawy, istniał w chwili dostawy, chyba że takie założenie niezgodne jest z charakterem towarów lub charakterem braku zgodności”.

13. Artykuł 8 ust. 2 („Prawo krajowe i minimalna ochrona”) stanowi:

„Państwa członkowskie mogą, dla zapewnienia wyższego poziomu ochrony konsumentów, przyjąć bądź utrzymać w mocy surowsze przepisy, zgodne z [t]raktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą”⁸.

7 — Zobacz także motyw 17. Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 1 państwa członkowskie mogą postanowić, że w przypadku towarów używanych sprzedawca i konsument mogą uzgodnić krótszy okres odpowiedzialności sprzedawcy. Niemalże nie skorzystały z tej możliwości.

8 — Zobacz także motyw 24 dyrektywy 1999/44 i art. 169 ust. 4 TFUE.

14. Zgodnie z art. 9 „państwa członkowskie podejmą właściwe środki w celu poinformowania konsumentów o prawie krajowym przejmującym niniejszą dyrektywę i będą zachęcać, w miarę potrzeb, organizacje zawodowe do informowania konsumentów o ich prawach”.

Prawo niderlandzkie

15. Artykuł 7:5 ust. 1 Burgerlijk Wetboek (niderlandzkiego kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BW”) definiuje sprzedaż konsumencką jako „sprzedaż rzeczy ruchomej, [...] dokonywaną przez sprzedawcę w ramach prowadzenia przez niego działalności zawodowej bądź gospodarczej na rzecz kupującego, będącego osobą fizyczną, który nabywa tę rzecz w celu niezwiązanym z działalnością zawodową bądź gospodarczą”.

16. Na podstawie art. 7:17 ust. 1 BW dostarczona rzecz musi być zgodna z umową.

17. Artykuł 7:18 ust. 2 BW, który stanowi transpozycję art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44 do prawa niderlandzkiego, brzmi:

„W przypadku sprzedaży konsumenckiej domniemywa się, że w momencie dostawy rzecz nie była zgodna z umową, gdy fakt odbiegania przez nią od umowy ujawni się w okresie sześciu miesięcy następujących po dostawie, o ile z charakteru rzeczy lub niezgodności nie wynika nic innego”.

18. Zgodnie z uzasadnieniem przygotowanym przez rząd niderlandzki przy przyjęciu przepisu art. 7:18 ust. 2 BW, to kupujący musi podnieść zarzut (i w przypadku sporu udowodnić), że rzecz jest niezgodna z umową i że ten brak zgodności z umową ujawnił się w okresie sześciu miesięcy następujących po dostawie. Następnie to sprzedawca musi przedstawić okoliczności faktyczne i udowodnić, że w momencie dostawy rzecz była jednak zgodna z umową.

19. Artykuł 7:23 ust. 1 BW stanowi:

„Kupujący nie może już powoływać się na niezgodność rzeczy z umową, jeżeli nie zawiadomił o tym sprzedawcy w stosownym terminie po tym, jak tę niezgodność stwierdził lub, rozsądnie rzecz biorąc, powinien był stwierdzić. Jeżeli jednak okaże się, że rzecz nie posiada cechy, o której istnieniu sprzedawca zapewniał, lub gdy rzecz odbiega od umowy i sprzedawca o tym wiedział, bądź powinien był wiedzieć, lecz nie poinformował o tym [kupującego], zawiadomienie [sprzedawcy] musi nastąpić w stosownym terminie po dokonaniu takiego stwierdzenia. W przypadku sprzedaży konsumenckiej zawiadomienie musi nastąpić w stosownym terminie po dokonaniu takiego stwierdzenia, przy czym zawiadomienie w terminie dwóch miesięcy po dokonaniu takiego stwierdzenia jest uważane za dokonane we właściwym czasie”.

20. Według sądu odsyłającego kupujący musi poinformować sprzedawcę, że dostarczona rzecz jest niezgodna z umową sprzedaży w rozumieniu art. 7:17 BW. Nie jest konieczne, aby zawiadomienie nastąpiło w formie pisemnej, ustne poinformowanie jest wystarczające. Z utrwalonego orzecznictwa Hoge Raad (niderlandzkiego sądu najwyższego) wynika, że gdy sprzedawca podniesie zarzut, iż zawiadomienie o niezgodności nastąpiło za późno (w przypadku warunku czasowego określonego w art. 7:23 ust. 1 zdanie trzecie w odniesieniu do sprzedaży konsumenckiej), na kupującym spoczywa obowiązek podniesienia, a w przypadku sporu, udowodnienia, że i w jaki sposób dokonał on zawiadomienia w terminie i że dokonał tego w sposób możliwy do zidentyfikowania przez sprzedawcę.

21. Sąd odsyłający wyjaśnił, że w wypadku gdy sprzedawca zostanie poinformowany zbyt późno, kupujący traci wszystkie uprawnienia związane z niezgodnością.

22. Aby dokonać ustalenia, czy nabywca poinformował sprzedawcę w stosownym terminie (zgodnie z warunkiem czasowym znajdującym ogólne zastosowanie w odniesieniu do transakcji zakupu, określonym w art. 7:23 ust. 1 zdania pierwsze i drugie) należy (zgodnie z orzecnictwem Hoge Raad) stwierdzić, czy (i) przeprowadził on badanie, które w danych okolicznościach może być od niego rozsądnie oczekiwane, w celu sprawdzenia, czy dostarczona mu rzecz jest zgodna z umową, oraz (ii) powiadomił sprzedawcę w stosownym czasie po tym, jak dokonał stwierdzenia (lub po tym, jak powinien był dokonać takiego stwierdzenia w ramach takiego badania), że rzecz jest niezgodna z umową. Długość terminu na dokonanie badania, o którym mowa w pkt (i) zależy od okoliczności danego przypadku, przy czym znaczenie mają w szczególności sposób i możliwość stwierdzenia wady, sposób, w jaki się ona ujawnia, i wiedza kupującego. Konieczne może być przeprowadzenie badania przez biegłych. W odniesieniu do długości terminu, o którym mowa w pkt (ii), w przypadku sprzedaży niebędącej sprzedażą konsumencką, należy mieć na uwadze interesy stron i uwzględnić wszystkie istotne okoliczności. Nie istnieje zatem żaden sztywny termin. W odniesieniu do sprzedaży konsumenckiej to, czy zawiadomienie sprzedawcy dokonane później niż w dwa miesiące po stwierdzeniu niezgodności zostało dokonane w terminie, zależy od okoliczności danego przypadku.

23. Pomimo że (z wyjątkiem ostatniego zdania) art. 7:23 ust 1 BW stosuje się zarówno w przypadku sprzedaży konsumenckiej, jak i sprzedaży niebędącej sprzedażą konsumencką, sąd odsyłający stwierdził, że przepis ten dokonuje transpozycji art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44.

24. Zgodnie z prawem niderlandzkim większość aspektów prawa ochrony konsumentów nie jest uznawana za przepis bezwzględnie wiążące.

25. Na podstawie art. 22 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (niderlandzkiego kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „Rv”) sąd może w każdych okolicznościach i na każdym etapie postępowania zobowiązać jedną lub obie strony do przedstawienia dowodów na poparcie ich stanowisk. Zgodnie z art. 23 Rv sąd orzeka, biorąc pod uwagę wszystkie twierdzenia i wnioski stron, a także (zgodnie z art. 24 Rv), fakty, okoliczności i podstawy, na jakich strony opierają swoje roszczenia. Artykuł 149 Rv co do zasady zakazuje sądowi brać pod uwagę fakty inne niż ogólnie znane, jeśli nie zostały one podniesione przez strony.

26. W postępowaniu odwoławczym sąd rozstrzyga jedynie w zakresie wniosków stron. Może jednakże z urzędu stosować przepisy bezwzględnie wiążące. Strony mogą przedstawiać nowe fakty, ale tylko w ramach pierwszej wymiany uwag na piśmie w postępowaniu odwoławczym.

27. Podczas rozprawy rząd niderlandzki wyjaśnił, że pomimo biernej roli sądu w postępowaniu cywilnym ma on jednak obowiązek dokonania subsumpcji przedstawionego przez strony stanu faktycznego do właściwych przepisów, a także dysponuje pewnymi innymi środkami umożliwiającymi wyjaśnienie sporu, takimi jak prawo zażądania od stron przedstawienia dodatkowych informacji.

Okoliczności faktyczne, postępowanie i przedłożone pytania

28. W dniu 27 maja 2008 r. F. Faber kupiła od Hazet używany samochód za cenę 7 002 EUR. Samochód został dostarczony tego samego dnia. Postanowienia umowne zostały zawarte w standardowej „Koopovereenkomst particulier” (umowie sprzedaży osobie fizycznej). Na formularzu tym znajdują się m.in. nazwisko i adres F. Faber, specyfikacja dotycząca samochodu, warunki sprzedaży („z wyłączeniem wszelkiej odpowiedzialności”), cena i podpisy F. Faber oraz przedstawiciela Hazet.

29. W dniu 26 września 2008 r. F. Faber jechała odnośnym samochodem na spotkanie służbowe. Również jej córka znajdowała się wtedy w samochodzie. Samochód zaczął się palić i uległ całkowitemu spaleni. Służby ratownicze zarządziły odholowanie samochodu na przechowanie do warsztatu Hazet. F. Faber twierdzi, że w tym czasie, a więc w dniu pożaru, skontaktowała się telefonicznie z Hazet, jadąc wraz z córką holownikiem w charakterze pasażerów. Hazet zaprzecza, aby na tym etapie

F. Faber wspominała o możliwej przyczynie pożaru czy związku Hazet ze sprawą. Na żądanie Hazet samochód został przewieziony do Autodemontagebedrijf Reuvers (zwanego dalej „Reuvers”) w celu przechowania wraku samochodu zgodnie z obowiązującymi w tej dziedzinie przepisami dotyczącymi ochrony środowiska.

30. Na początku 2009 r. Hazet nawiązał z F. Faber kontakt telefoniczny w związku ze spalonym samochodem. F. Faber poinformowała wtedy Hazet, że czeka na policyjne sprawozdanie techniczne dotyczące pożaru samochodu.

31. W dniu 16 lutego 2009 r. F. Faber zażądała od policji sprawozdania technicznego. W dniu 26 lutego 2009 r. policja poinformowała, że sprawozdanie techniczne nie zostało sporządzone.

32. Wrak został zdemontowany w dniu 8 maja 2009 r. przez Reuvers, który poinformował Hazet e-mailem z dnia 6 maja 2009 r. o zamiarze demontażu wobec braku odmiennego polecenia⁹.

33. Pismem z dnia 11 maja 2009 r. F. Faber poinformowała Hazet, że uznaje go za odpowiedzialnego za szkody (w kwocie 10 828,55 EUR) poniesione przez nią w wyniku pożaru, obejmujące cenę kupna samochodu, laptop, aparat fotograficzny, kurtkę skórzaną i inną kurtkę, urządzenie nawigacyjne oraz fototapetę przeznaczoną dla klienta, z którym miała się spotkać w dniu pożaru samochodu. Twierdziła także, że odniosła szkody związane z negatywnym wpływem zdarzenia na jej psychikę.

34. Na początku lipca 2009 r. F. Faber zleciła Extenso, biegłemu w dziedzinie wyceny szkód, przeprowadzenie badania technicznego w celu ustalenia przyczyny pożaru. W dniu 7 lipca 2009 r. Extenso poinformowało, że badanie to nie może zostać przeprowadzone, ponieważ samochód został już zdemontowany, a więc Extenso nie może nim dysponować.

35. Hazet uchylił się od odpowiedzialności i odmówił zapłaty odszkodowania. Podniósł między innymi, że F. Faber naruszyła art. 7:23 ust. 1 BW nie zawiadamiając Hazet w terminie o rzekomej niezgodności z umową oraz że F. Faber czekała dziewięć miesięcy, zanim zleciła biegłemu przeprowadzenie badania technicznego.

36. W dniu 26 października 2010 r. F. Faber wniosła powództwo przeciwko Hazet do Rechtbank te Arnhem (zwanego dalej „Rechtbank”), domagając się naprawienia poniesionych przez siebie szkód, zapłaty ustawowych odsetek i kosztów pozasądowych. Swoje żądanie F. Faber opiera na twierdzeniu, że samochód nie odpowiadał warunkom podpisanej przez nią umowy sprzedaży osobie fizycznej, a zatem że Hazet naruszył art. 7:17 BW. F. Faber nie podniosła, jakoby dokonała kupna samochodu w charakterze konsumenta.

37. Hazet wniosł o oddalenie powództwa, podnosząc, że F. Faber zawiadomiła o rzekomej niezgodności za późno, a zatem na podstawie art. 7:23 ust. 1 BW utraciła prawo do odszkodowania.

38. Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2011 r. Rechtbank oddalił powództwo F. Faber, stwierdzając słuszność powołania się przez Hazet na art. 7:23 ust. 1 BW, ponieważ pierwszy (telefoniczny) kontakt między stronami miał miejsce dopiero na początku 2009 r., a więc ponad trzy miesiące po pożarze samochodu (dacie stwierdzenia niezgodności z umową). F. Faber nie powołała żadnych szczególnych okoliczności uzasadniających takie opóźnienie. Rechtbank nie rozstrzygnął przy tym kwestii, czy w ramach telefonicznych kontaktów w dniu pożaru i na początku 2009 r. F. Faber zawiadomiła sprzedawcę o niezgodności dostatecznie wyraźnie, oraz czy sprzedaż stanowiła sprzedaż konsumencką w rozumieniu art. 7:23 ust. 1 BW.

9 — Z akt sądu krajowego nie wynika, aby Hazet lub Reuvers przed dokonaniem demontażu kontaktowały się z F. Faber jako właścicielką samochodu.

39. W dniu 26 lipca 2011 r. F. Faber wniosła apelację od tego wyroku do sądu odsyłającego. W postępowaniu apelacyjnym nie podniosła, że podpisała umowę sprzedaży samochodu osobie fizycznej, występując w charakterze konsumenta, ani też nie kwestionowała w tym zakresie wyroku Rechtbank. Sąd odsyłający stwierdza, że w oparciu o informacje zawarte w aktach sprawy nie ma możliwości zajęcia stanowiska w tej kwestii.

40. W pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym F. Faber korzystała z pomocy adwokata.

41. W tych okolicznościach sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy sąd krajowy, czy to z powodu zasady skuteczności, stanowiącego cel dyrektywy 1999/44 wysokiego poziomu ochrony konsumentów w Unii, czy też innych przepisów i norm prawa Unii, jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy zawierając umowę kupujący występuje w charakterze konsumenta w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit. a) dyrektywy 1999/44?
- 2) Na wypadek udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy jest tak również wtedy, gdy akta sprawy nie zawierają żadnej informacji dotyczącej okoliczności stanu faktycznego umożliwiającej ustalenie charakteru, w jakim występuje kupujący (bądź zawierają niedostateczne informacje, względnie zawierają informacje sprzeczne)?
- 3) Na wypadek udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy dotyczy to również postępowania apelacyjnego, w którym kupujący nie podniósł pod adresem wyroku sądu pierwszej instancji zarzutów, jeżeli chodzi o to, że w wyroku tym nie przeprowadzono (z urzędu) tego badania i w wyroku tym wyraźnie nierozstrzygnięta pozostała kwestia, czy kupującego należy postrzegać jako konsumenta?
- 4) Czy dyrektywę 1999/44 (art. 5) należy postrzegać jako normę, która jest równoważna z krajowymi przepisami posiadającymi w ramach krajowego porządku prawnego rangę przepisów bezwzględnie wiążących?
- 5) Czy zasada skuteczności, stanowiący cel dyrektywy 1999/44 wysoki poziom ochrony konsumentów w Unii, czy też inne przepisy i normy prawa Unii stoją na przeszkodzie obowiązywaniu prawa niderlandzkiego w zakresie, w jakim nakłada ono na występującego w charakterze konsumenta kupującego obowiązek podniesienia okoliczności faktycznych i udowodnienia, że dokonał on (w terminie) zawiadomienia sprzedawcy o podnoszonym braku zgodności dostarczonego towaru z umową?
- 6) Czy zasada skuteczności, stanowiący cel dyrektywy 1999/44 wysoki poziom ochrony konsumentów w Unii, czy też inne przepisy i normy prawa Unii stoją na przeszkodzie obowiązywaniu prawa niderlandzkiego w zakresie, w jakim nakłada ono na występującego w charakterze konsumenta kupującego obowiązek podniesienia okoliczności faktycznych i udowodnienia, że towar jest niezgodny z umową i że ta niezgodność ujawniła się w okresie sześciu miesięcy następujących po dostawie? Co oznaczają słowa »każdy brak zgodności, który uwidocznił się« w art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44, a w szczególności: w jakim zakresie występujący w charakterze konsumenta kupujący musi podnieść fakty i okoliczności, które dotyczą (przyczyny) niezgodności? Czy wystarczy, aby występujący w charakterze konsumenta kupujący podniósł okoliczności faktyczne i w przypadku uzasadnionego sporu udowodnił, że kupiony towar nie funkcjonuje (w należyty sposób), czy też musi on również podnieść okoliczności faktyczne i w przypadku zasadnego sporu udowodnić, jaki brak zgodności zakupionego towaru z umową powoduje (spowodował), że nie funkcjonuje on (w należyty sposób)?

7) Czy dla odpowiedzi na sformułowane powyżej pytania ma również znaczenie, że w niniejszym postępowaniu F. Faber korzystała w obydwu instancjach z pomocy adwokata?”.

42. W niniejszej sprawie uwagi na piśmie przedstawiły rządy austriacki, belgijski i niderlandzki oraz Komisja Europejska. Hazet, rząd niderlandzki i Komisja przedstawiły stanowiska na rozprawie w dniu 11 września 2014 r.

Ocena

Uwagi wstępne

43. W sporze pomiędzy podmiotami prywatnymi takim, jak będący przedmiotem niniejszego postępowania, żadna ze stron nie może powołać się na bezpośrednie obowiązywanie dyrektywy 1999/44. Jednakże sąd krajowy rozpoznający taką sprawę „podczas stosowania przepisów prawa wewnętrznego [...] jest zobowiązany uwzględnić całość przepisów prawa krajowego i interpretować je tak dalece, jak to możliwe, w świetle treści oraz zamierzeń danej dyrektywy, aby uzyskać rozstrzygnięcie zgodne z realizowanym przez nią celem”¹⁰. W niniejszej sprawie sąd odsyłający zwrócił się o dokonanie wykładni dyrektywy 1999/44 dla celów zastosowania przez niego art. 7:18 ust. 2 i 7:23 ust. 1 BW.

44. Przedłożone pytania prejudycjalne wyniknęły w związku z postępowaniem sądowym wszczętym przez F. Faber, nabywcę używanego samochodu, która domaga się wypłaty odszkodowania przez sprzedawcę, Hazet. Sprzedawca powołuje się na przepis prawa krajowego (który w części znajduje zastosowanie do umów sprzedaży w ogólności, w części natomiast do sprzedaży konsumenckiej), sprzeciwiając się żądaniu i podnosząc, że F. Faber utraciła prawo do żądania odszkodowania, gdyż zbyt późno poinformowała sprzedawcę o rzekomym braku zgodności.

45. Wydaje się, że kwestia, czy F. Faber występowała w charakterze konsumenta, nie powstała w postępowaniu w pierwszej instancji, gdyż Rechtbank przyjął, że w każdym przypadku poinformowała ona Hazet zbyt późno, a zatem utraciła prawo do żądania odszkodowania. Także sama F. Faber, wnosząc powództwo oparte na przepisie prawa krajowego, dotyczącym najwyraźniej wszystkich rodzajów sprzedaży (art. 7:17 ust. 1 BW), nie podniosła, jakoby występowała w charakterze konsumenta.

46. Rozpatrując apelację F. Faber, sąd odsyłający uważa za istotne rozstrzygnięcie kwestii, czy działała ona w charakterze konsumenta, ponieważ od tego zależy, jakie przepisy znajdą zastosowanie w jej sprawie (dotyczy to także art. 7:23 ust. 1 zdanie ostatnie BW). Jednakże ze względu na to, że Rechtbank nie dokonał żadnych ustaleń w tym zakresie, art. 24 Rv i 149 Rv oraz przepisy regulujące postępowanie apelacyjne stoją na przeszkodzie zbadaniu tej kwestii przez sąd odsyłający z urzędu. W postępowaniu apelacyjnym może on to uczynić jedynie w przypadku, gdyby odpowiednie przepisy były bezwzględnie wiążące, natomiast według sądu odsyłającego nie jest tak w przypadku (krajowego) prawa ochrony konsumentów.

47. Wobec powyższego pytania pierwsze i czwarte odnoszą się do zagadnienia, czy prawo Unii nakłada na sąd krajowy obowiązek zbadania z urzędu, czy nabywca działa w charakterze konsumenta w rozumieniu dyrektywy 1999/44, a zatem czy należy ją stosować. (Sąd krajowy musiałby w tym celu najpierw określić zakres stosowania dyrektywy, zanim mógłby przypisać skutek, w szczególności art. 5¹¹, dokonując wykładni prawa krajowego w sposób zgodny z tym przepisem). Trybunał potwierdził w kontekście prawa ochrony konsumentów (w szczególności w zakresie nieuczciwych warunków

10 — Zobacz np. wyrok LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo.

11 — Zobacz np. wyrok VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 49.

w umowach konsumenckich¹²⁾ stosowanie zasady, że w braku harmonizacji przepisów proceduralnych stosuje się przepisy krajowe z zastrzeżeniem przestrzegania zasad skuteczności i równoważności¹³⁾. W niniejszej sprawie w moim odczuciu pytania od pierwszego do trzeciego dotyczą w szczególności zasady skuteczności oraz tego, czy orzecznictwo Trybunału, w szczególności z zakresu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, należy stosować w drodze analogii, podczas gdy pytanie czwarte można rozumieć raczej jako dotyczące zasady równoważności. Jeśli istnieje wymóg badania z urzędu, czy nabywca jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44, sąd odsyłający w pytaniach drugim i trzecim zwraca się o wskazówki, w jakich okolicznościach sąd krajowy powinien ten obowiązek realizować.

48. Jednakże pytanie czwarte może także być rozumiane (szerzej) jako zmierzające do ustalenia, czy w przypadku, gdy sąd odsyłający stwierdzi, że F. Faber działała w charakterze konsumenta oraz, że poinformowała sprzedawcę o braku zgodności z umową w terminie (art. 7:23 ust. 1, zdanie ostatnie BW), to sąd ten zobowiązany jest z urzędu stosować zasady dotyczące ciężaru dowodu określone w art. 7:18 ust. 2 BW, który transponuje art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44. Do tego aspektu pytania czwartego odniosę się także w dalszej części opinii.

49. W przypadku, gdy zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44, państwo członkowskie wymaga powiadomienia sprzedawcy przez konsumenta o braku zgodności w okresie dwóch miesięcy, aby mógł on skorzystać z praw przysługujących mu w szczególności na mocy art. 3 dyrektywy 1999/44, pytanie piąte zmierza w istocie do ustalenia, czy konsument dokonał powiadomienia w terminie. Pytanie szóste dotyczy art. 5 ust. 3 i ma na celu wyjaśnienie kwestii ciężaru dowodu co do istnienia braku zgodności (a zatem i odpowiedzialności sprzedawcy). Rozważę te dwa pytania oddzielnie. Pytanie siódme ma odrębny charakter.

50. Jednak przed przystąpieniem do tych rozważań, odniosę się pokrótce do kontekstu, w jakim pojawiły się pytania od pierwszego do czwartego oraz pytanie siódme.

51. Nie zgadzam się z poglądem Komisji, jakoby pytania dotyczące badania z urzędu zakresu stosowania dyrektywy 1999/44 są niedopuszczalne. Komisja opiera to twierdzenie na fakcie, że żadna ze stron sporu nie kwestionuje statusu F. Faber jako konsumenta, co powoduje iż pytania te są czysto hipotetyczne.

52. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem istnieje domniemanie, że pytania dotyczące wykładni, przedkładane przez sąd krajowy w określonym przez niego kontekście stanu faktycznego i prawnego, są istotne dla sprawy. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest więc możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że przedłożone pytania nie mają żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego i prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na te pytania¹⁴⁾.

12 — Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288).

13 — Zobacz pkt 62 poniżej.

14 — Zobacz np. wyrok Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo.

53. W niniejszej sprawie Trybunał nie ma rozstrzygać kwestii, kto jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44. Nie jest także jego zadaniem stwierdzenie, czy sąd odsyłający (a wcześniej Rechtbank) dysponował odpowiednim materiałem dowodowym, aby określić status F. Faber¹⁵. Trybunałowi przedstawiono natomiast pytanie o stanowisko w świetle prawa Unii w odniesieniu do kwestii badania z urzędu statusu nabywcy w sytuacji, gdy prawo krajowe wydaje się tego zabraniać. Wobec tego przedstawione pytania są istotne dla postępowania przed sądem odsyłającym i nie mają charakteru hipotetycznego. Zaproponuję więc odpowiedzi na wszystkie te pytania.

54. Pomimo że uważam pytanie dotyczące badania ex officio za dopuszczalne, przyznaję, że nieco zaskoczyło mnie, po wysłuchaniu dodatkowych wyjaśnień rządu niderlandzkiego udzielonych podczas rozprawy co do roli sądu w prawie niderlandzkim, że Rechtbank nie badał statusu F. Faber jako konsumenta (pomijając powody, dla których F. Faber nie podniosła wyraźnie, że występowała w takim charakterze), oraz że sąd odsyłający jest zdania, że nie jest to dopuszczalne. F. Faber w pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym powołała się na przepisy BW, które stosuje się zarówno do sprzedaży konsumenckiej, jak i do innych rodzajów sprzedaży oraz które wydają się (przynajmniej w części) transponować dyrektywę 1999/44. Hazet powołał się na przepis, którego zdanie ostatnie odnosi się konkretnie do sprzedaży konsumenckiej, zaś pozostała część do wszystkich rodzajów sprzedaży, oraz który transponuje art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44. Ponadto podczas rozprawy rząd niderlandzki potwierdził, że do obowiązków sądu należy ustalenie właściwych przepisów znajdujących zastosowanie w sprawie, określenie, czy przepisy prawa Unii zostały transponowane do prawa krajowego, oraz wykładnia prawa krajowego w zgodzie z prawem Unii. W świetle tych informacji, jednak bez szerszej wiedzy w zakresie prawa niderlandzkiego, powyższe względy nie stanowią dostatecznej podstawy, aby stwierdzić niedopuszczalność pytań od pierwszego do czwartego i siódmego.

55. Wreszcie, dla pełnego obrazu sprawy, należy dodać, że między innymi z motywów 8 i 16 dyrektywy 1999/44, zawartej w art. 1 ust. 3 możliwości wyłączenia przez państwa członkowskie z zakresu dyrektywy towarów używanych, sprzedawanych na niektórych publicznych aukcjach oraz zawartej w art. 7 ust. 1 akapit drugi możliwości skrócenia okresu odpowiedzialności sprzedawcy w przypadku towarów używanych wynika, że co do zasady dyrektywa 1999/44 ma zastosowanie do takich towarów.

Pytania od pierwszego do czwartego i siódmego

56. Dyrektywa 1999/44 chroni prawa konsumentów, zapewniając w szczególności środki prawne w przypadku braku zgodności towarów dostarczonych przez sprzedawcę. Nie odnosi się ona jednak do kwestii, czy sądy krajowe powinny z urzędu badać, czy ochrona gwarantowana dyrektywą 1999/44 znajduje zastosowanie w toczącym się przed nimi sporze.

15 — Chociaż zgadzam się z Komisją i rządem niderlandzkim, że akta niniejszej sprawy wydają się zawierać informacje dostateczne dla rozstrzygnięcia tej kwestii.

57. Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że w braku harmonizacji przepisów proceduralnych państwa członkowskie pozostają uprawnione do organizacji własnego systemu sądownictwa (zasada autonomii proceduralnej)¹⁶. Samo pierwszeństwo prawa Unii nie oznacza, że należy odstąpić od zastosowania krajowego prawa procesowego, a w jego miejsce należy stosować prawo Unii¹⁷. Jednakże wykonywanie tego uprawnienia przez państwa członkowskie musi pozostawać zgodne z zasadami skuteczności i równoważności, które stanowią część systemu prawnego Unii¹⁸ i pośrednio zapewniają przestrzeganie pierwszeństwa prawa Unii.

58. Zgodnie z zasadą równoważności roszczenia oparte na prawie Unii Europejskiej nie mogą być traktowane mniej korzystnie niż roszczenia oparte na prawie krajowym¹⁹. W tym względzie sąd krajowy musi rozważyć przedmiot i istotne elementy powództw krajowych, które mają być uznane za podobne²⁰. Szczególne zastosowanie tej zasady, co uwidacznia się w orzecznictwie Trybunału w zakresie innych dyrektyw unijnych dotyczących ochrony konsumentów, polega na tym, że w wypadkach, gdy prawo krajowe wymaga stosowania z urzędu przepisu prawa krajowego, to samo powinno odnosić się do odpowiedniego przepisu prawa Unii. Zatem, „jeśli z mocy prawa krajowego sądy lub trybunały muszą podnosić z urzędu kwestie prawne w oparciu o wiążące przepisy krajowe, które nie zostały podniesione przez strony, zobowiązanie takie istnieje także w przypadku wiążących przepisów prawa Unii Europejskiej” lub „jeśli prawo krajowe pozostawia sądom lub trybunałom prawo decydowania o stosowaniu z urzędu wiążących przepisów prawa”²¹.

59. Zasada skuteczności oznacza, że prawo krajowe nie może czynić praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych w porządku prawnym Unii²². Przy ocenie zgodności z tą zasadą konieczne jest wzięcie pod uwagę roli konkretnego przepisu w całości procedury, przebiegu postępowania jako całości i jego cech szczególnych, przed poszczególnymi organami krajowymi. Należy też uwzględnić, gdy jest to właściwe, podstawowe zasady krajowego systemu sądowniczego, takie jak zasada ochrony prawa do obrony, zasada pewności prawa oraz zasada prawidłowego przebiegu postępowania²³.

60. W niniejszej sprawie krajowe prawo procesowe wymaga, aby sąd przestrzegał zasady autonomii stron. Sąd ma opierać rozstrzygnięcie na żądaniach, argumentacji i faktach podniesionych przez strony. Z wyjątkiem faktów notoryjnych sąd może brać pod uwagę tylko okoliczności podniesione przez strony. Sądy apelacyjne mogą z urzędu stosować tylko bezwzględnie obowiązujące przepisy²⁴. Wyraziłam już wątpliwość co do tego, czy w istocie prawo niderlandzkie w okolicznościach takich jak w niniejszej sprawie sprzeciwia się ustaleniu przez sądy krajowe, czy osoba taka jak F. Faber jest konsumentem, na podstawie dostępnych informacji faktycznych i prawnych²⁵. Jednakże, dla potrzeb niniejszej sprawy należy założyć, że przepisy te w prawie niderlandzkim rzeczywiście sprzeciwiają się badaniu statusu nabywcy takiego jak F. Faber. W przeciwnym przypadku pytania od pierwszego do czwartego i siódme nie powstałyby w kontekście sporu będącego przedmiotem niniejszego postępowania.

16 — Zobacz w kontekście ochrony konsumentów np. wyrok *Sánchez Morcillo i Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo.

17 — Rzecznik generalny F.G. Jacobs przeprowadził użyteczną analizę tego tematu w swojej opinii w sprawach połączonych *van Schijndel i van Veen*, C-430/93 i C-431/93, EU:C:1995:185, pkt 24–30. Inny pogląd przedstawił rzecznik generalny M. Darmon w opinii w sprawach połączonych *Verholen i in.*, od C-87/90 do C-89/90, EU:C:1991:223, pkt 19.

18 — Zobacz w kontekście dyrektywy 1999/44 wyrok *Duarte Hueros*, C-32/12, EU:C:2013:637, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo. Była to pierwsza sprawa, które dotyczyła kwestii ochrony praw konsumentów na podstawie dyrektywy 1999/44. Zobacz także opinię rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie *Duarte Hueros*, C-32/12, EU:C:2013:128, pkt 3.

19 — Zobacz np. wyrok *Sánchez Morcillo i Abril García*, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo.

20 — Zobacz np. wyrok *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo.

21 — Wyrok *van Schijndel i van Veen*, C-430/93 i C-431/93, EU:C:1995:441, pkt 13, 14 i przytoczone tam orzecznictwo. Zobacz także np. wyrok *Jörös*, C-397/11, EU:C:2013:340, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo.

22 — Zobacz wyrok *Sánchez Morcillo i Abril García*, EU:C:2014:2099, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo.

23 — *Ibidem*, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo; wyrok *Kušionová*, EU:C:2014:2189, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo.

24 — Zobacz pkt 25, 26 powyżej.

25 — Zobacz pkt 54 powyżej.

61. Czy pomimo to prawo Unii wymaga, aby sąd w okolicznościach takich jak w niniejszej sprawie badał, czy przypadek F. Faber jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 1999/44, a jeśli tak, to pod jakimi warunkami?

62. Trybunał, w szczególności w oparciu o zasadę skuteczności, wymaga uwzględnienia z urzędu poszczególnych przepisów innych dyrektyw Unii dotyczących ochrony praw konsumentów²⁶. Moim zdaniem Trybunał orzeka w ten sposób przede wszystkim ze względu na to, że ustawodawca tworząc te dyrektywy, przyjmuje, że konsument jest słabszą stroną, która nie jest lub może nie być świadoma swoich praw i która w przeciwnym razie może nie uzyskać żadnej ochrony. Orzecznictwo Trybunału w tym zakresie rozwijało się niezależnie od orzecznictwa dotyczącego podobnych kwestii w kontekście innych obszarów prawa Unii²⁷.

63. I tak, w odniesieniu do dyrektywy 93/13²⁸, Trybunał stwierdził, że prawo Unii zobowiązuje sąd krajowy do zbadania z urzędu nieuczciwego charakteru warunku umownego, jeżeli sąd ten dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych²⁹. Jest tak ze względu na to, że dyrektywa 93/13 „opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż sprzedawca lub dostawca zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania”³⁰. Konsument godzi się na warunki umowy zredagowane wcześniej przez sprzedawcę, nie mając wpływu na ich treść³¹. Zatem równowaga może zostać przywrócona jedynie poprzez aktywną postawę organu niezwiązanego ze stronami umowy³². W konsekwencji Trybunał przyjął pogląd, że na gruncie dyrektywy 93/13 „skuteczna ochrona konsumenta może zostać osiągnięta jedynie wtedy, gdy sąd krajowy będzie miał kompetencję do ocenienia tego rodzaju warunków z urzędu”³³. Z tych samych przyczyn niedopuszczalny jest przepis krajowy, określający termin przedawnienia możliwości stwierdzenia, że warunek zawarty w umowie jest nieuczciwy³⁴. Jednakże w tym samym kontekście Trybunał dodał, że zasada skuteczności „nie oznacza skompensowania w całości absolutnej bierności danego konsumenta”³⁵.

64. W moim rozumieniu nieuczciwe warunki umowne są w istocie warunkami, których sprzedawca jest w szczególności świadomy, nie ma interesu w tym, by ich nieuczciwość była znana, natomiast ma interes w tym, aby one obowiązywały, podczas gdy konsument często nie ma możliwości się im sprzeciwić, czy też być w pełni poinformowany o ich nieuczciwości. W tej sytuacji bez udziału strony trzeciej ochrona przed nieuczciwymi warunkami umownymi byłaby poważnie osłabiona.

26 — Orzecznictwo to obejmuje przepisy dyrektyw dotyczących między innymi nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz kredytów konsumenckich.

27 — Zobacz rozróżnienie dokonane w pkt 40 wyroku van der Weerd i in., od C-222/05 do C-225/05, EU:C:2007:318.

28 — Dyrektywa 93/13, podobnie jak dyrektywa 1999/44, ma na celu osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony konsumentów. W istocie Komisja (wspierana przez Parlament) miała na celu harmonizację w jednym akcie prawnym pewnych aspektów sprzedaży towarów, gwarancji dla konsumentów i nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Rada jednak wolała uregulować te kwestie oddzielnie. Zobacz podsumowanie tej debaty we wniosku dotyczącym dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (przedstawionym przez Komisję) COM(95) 520 wersja ostateczna, s. 2 (i cytowane tam dokumenty) (Dz.U. 1996, C 307, s. 8). Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 brzmi: „państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

29 — Zobacz np. wyrok Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 32.

30 — Zobacz np. wyrok Kušionová, EU:C:2014:2189, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo.

31 — Ibidem, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo.

32 — Zobacz np. wyrok VB Pénzügyi Lízing, EU:C:2010:659, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo.

33 — Wyrok Océano Grupo Editorial i Salvat Editores, od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 26.

34 — Wyrok Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, pkt 38.

35 — Wyrok Kušionová, EU:C:2014:2189, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo (dotyczy ono sytuacji, gdy konsument nie wszczął żadnego postępowania w celu ochrony swoich praw).

65. Uzasadnienie działania z urzędu przez sąd krajowy w odniesieniu do poszczególnych przepisów innych dyrektyw mających na celu ochronę konsumentów może nie być tak łatwe. Rzecznik generalna J. Kokott w opinii w sprawie Duarte Hueros przyjęła stanowisko, że chociaż obie dyrektywy, 93/13 i 1999/44, odnoszą się do ochrony konsumentów w stosunkach prawnych i mają na celu osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, to jednak sytuacja, w której przepisy mają na celu wyrównanie słabszej pozycji konsumenta przy zawieraniu umowy (dyrektywa 93/13) jest różna od tej, w której przepisy dotyczą wykonywania już zawartej umowy (dyrektywa 1999/44). Stwierdziła ona, że w drugiej z opisanych sytuacji nieprawidłowe świadczenie zazwyczaj nie jest zależne od woli stron i konsument nie znajduje się w tak gorszym położeniu, jak ma to miejsce w sytuacji nieuczciwych warunków umownych, gdyż może on łatwo ustalić, czy kupowana rzecz posiada uzgodnioną jakość³⁶.

66. Zgadzam się, że te dwie grupy konsumentów nie znajdują się w jednakowej sytuacji. Jednakże nadal jest możliwa asymetria informacji (choć prawdopodobnie w mniejszym stopniu) sprawiająca, że po zawarciu umowy konsument pozostaje słabszą stroną w odniesieniu do zgodności dostarczonego towaru z umową. Jeśli nie mamy do czynienia z sytuacją, gdy w chwili zawarcia umowy konsument był świadomy lub racjonalnie rzecz biorąc nie mógł być nieświadomy braku zgodności (albo gdy brak zgodności wynika z materiałów dostarczonych przez konsumenta)³⁷, ocena zgodności uzależniona jest od informacji, w szczególności wynikającej z umowy, dotyczącej przede wszystkim celu, jakości i wykonania towarów³⁸. Wynika to z elementów wymienionych w art. 2 ust. 2. Uważam, że dla celów niniejszej sprawy nie ma potrzeby decydować o tym, czy wykaz ten jest wyczerpujący³⁹. Dla jej potrzeb wystarczy wziąć pod uwagę, że ocena ta opiera się na informacjach przedstawionych przez sprzedawcę konsumentowi (przed zawarciem umowy), informacjach przedstawionych przez konsumenta sprzedającemu w dacie zawarcia umowy, ogólnych przekonaniach dotyczących korzystania z tego towaru oraz informacjach ogłaszanych publicznie przez sprzedawcę, producenta lub ich przedstawiciela. Ponadto często to sprzedawca decyduje o towarze, który zostanie dostarczony konsumentowi (choć nie zawsze tak jest). Konsument jest zatem często na słabszej pozycji, jeśli chodzi o ocenę, czy i w jakim stopniu towar nie odpowiada temu, jakiego mógłby w sposób rozsądny oczekiwać.

67. W każdym razie w niniejszej sprawie kwestia dotycząca badania z urzędu *nie* powstaje w związku z przepisem dyrektywy 1999/44 dotyczącym wykonania umowy. Nie dotyczy ona także przepisu regulującego środki prawne w przypadku braku zgodności (art. 3) czy określającego warunki czasowe i zasady przeprowadzania dowodów w związku z podniesieniem i ustaleniem odpowiedzialności sprzedawcy za brak zgodności i zastosowaniem takich środków prawnych (art. 5, który jest tematem pytań piątego i szóstego)⁴⁰. Powstaje ona natomiast w odniesieniu do wstępnego zagadnienia, jakim jest *zakres stosowania* dyrektywy 1999/44. Jeśli prawo Unii wymaga, aby sąd odsyłający dokonał badania z urzędu, czy F. Faber występowała w charakterze konsumenta, i sąd ten ustali, że tak było, wtedy jasne jest, że i ona, i sprzedawca, Hazet, powołali się na przepisy krajowe transponujące dyrektywę 1999/44. Sąd krajowy będzie wtedy musiał określić, czy np. art. 7:23 ust. 1 BW będzie miał zastosowanie, a jeśli tak, sąd ten będzie zobowiązany dokonać jego wykładni zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44. Jednakże w stanie faktycznym takim jak w niniejszej sprawie kwestia badania ex officio art. 5 ust. 2 nie powstaje. Zatem, moim zdaniem nie ma możliwości, aby udzielić odpowiedzi na pytania zadane przez sąd odsyłający w niniejszej sprawie, rozstrzygając najpierw, czy określony przepis powinien być stosowany z urzędu, a następnie na podstawie tego rozstrzygnięcia ustalić, czy zakres stosowania dyrektywy 1999/44 należy także brać pod uwagę ex officio⁴¹.

68. Zatem kwestia badania z urzędu powstaje tutaj na poziomie bardziej ogólnym i abstrakcyjnym.

36 — Opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Duarte Hueros, EU:C:2013:128, pkt 43, 44, 47, 48.

37 — Artykuł 2 ust. 3 dyrektywy 1999/44.

38 — Artykuł 2 ust. 2 dyrektywy 1999/44. Zobacz również jej motyw 7.

39 — Z motywu 8 wynika, że nie.

40 — Zobacz pkt 80–90 poniżej.

41 — Zobacz np. tok rozumowania w wyroku VB Pénzügyi Lízing, EU:C:2010:659, pkt 49.

69. Moim zdaniem odpowiedź na pytanie pierwsze musi brzmieć, że w sytuacji, gdy nabywca wszczął przeciwko sprzedawcy postępowanie o odszkodowanie oparte na przepisach prawa krajowego mających zastosowanie między innymi do umów konsumenckich, lecz nie podniósł okoliczności, że występował w charakterze konsumenta, przepisy proceduralne prawa krajowego nie mogą stać na przeszkodzie badaniu przez sąd krajowy, czy osoba ta jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44 i w konsekwencji stosowaniu krajowego prawa ochrony konsumentów interpretowanego zgodnie z dyrektywą 1999/44. Zasada skuteczności wymaga, aby przepis taki nie był stosowany, oraz aby sąd krajowy był uprawniony do zbadania z urzędu, czy nabywca taki jak F. Faber jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44.

70. Jest tak, ponieważ ustawodawca zdecydował o zagwarantowaniu konsumentom wysokiego stopnia ochrony ze względu na to, że są oni zazwyczaj na słabszej pozycji w stosunkach umownych ze sprzedawcą. Zatem dyrektywa 1999/44 gwarantuje wysoki poziom ochrony konsumentów⁴² wszystkim osobom fizycznym spełniającym warunki definicji zawartej w art. 1 ust. 2 lit. a) tej dyrektywy⁴³. Opierając się na tej logice, ustawodawca stworzył zbiór zasad, które jeśli nie postanowiono wyraźnie inaczej, stanowią minimalny poziom ochrony, jakiego państwa członkowskie oraz strony umowy konsumenckiej muszą przestrzegać. Zatem obowiązkowy poziom ochrony znajduje zastosowanie. Pożądane jest więc włączenie do systemu prawnego bezwzględnie wiążącego przepisu, zobowiązującego sądy krajowe do badania, czy w postępowaniu wszczętym przez kupującego w celu ochrony jego praw w związku z nabyciem towaru, powód objęty jest zakresem dyrektywy 1999/44 (i innych dyrektyw regulujących ochronę konsumentów)⁴⁴, gdyż udzielenie takiej ochrony wzmacnia skuteczność dyrektywy i minimalizuje ryzyko, że nabywca, ze względu na niezajomość prawa, uzyska mniejszy stopień ochrony niż ten, jaki zapewnia mu prawo Unii⁴⁵.

71. Jednakże wymóg ten nie oznacza automatycznie, że sąd krajowy musi uwzględnić z urzędu każdy poszczególny przepis dyrektywy 1999/44. W odniesieniu do poszczególnych przepisów wymóg ten powinien zostać określony przez Trybunał dla każdego przypadku oddzielnie. W szczególności jest tak dlatego, że poziom ochrony konsumentów może być różny w zależności od konkretnego przepisu, a konsument może zdecydować o niewykonywaniu określonego prawa lub niekorzystaniu w inny sposób z określonego przepisu⁴⁶. Ponadto nie można wykluczyć, że (choć prawdopodobnie wyjątkowo) poszczególne przepisy mogą chronić w większym zakresie sprzedawcę niż konsumenta⁴⁷.

72. Mój wniosek nie jest uzależniony od tego, czy konsument korzysta z pomocy prawnika (co stanowi przedmiot pytania siódmego). Okoliczność taka pozostaje bez wpływu na znaczenie prawa Unii czy zakres zasad skuteczności i równoważności. Chociaż (należy mieć nadzieję, że) świadomość jednostki dotycząca jej statusu i praw jako konsumenta wzrasta w wypadku korzystania z pomocy adwokata, to jednak sam fakt, że konsument posiada adwokata, nie może stanowić podstawy konkluzji czy przyjęcia założenia, że jednostka taką świadomość posiada⁴⁸.

42 — Wyrok Duarte Hueros, EU:C:2013:637, pkt 25.

43 — Moim zdaniem obowiązek ten znajduje zastosowanie niezależnie od art. 9, który wymaga, aby państwa członkowskie podjęły właściwe środki w celu poinformowania konsumentów o prawie krajowym przejmującym dyrektywę 1999/44 oraz aby w miarę potrzeb zachęcały organizacje zawodowe do informowania konsumentów o ich prawach, oraz niezależnie od faktu, że umowa lub inne elementy właściwe dla konkretnego przypadku mogą informować konsumenta o jego prawach, w szczególności gdy prawo krajowe lub prawo Unii wymaga zawierania takich informacji w umowie lub przekazywania ich konsumentowi przed zawarciem umowy.

44 — Zgadzam się, że pogląd ten może mieć również konsekwencje w innych obszarach prawa Unii, które w podobnie otwarty sposób chronią słabszą stronę stosunku umownego łączącego ją ze stroną silniejszą lub organem publicznym. Typowym przykładem są przepisy prawa Unii chroniące pracowników w tych dwóch rodzajach stosunków.

45 — Zobacz w kontekście poszczególnych przepisów dotyczących nieuczciwych warunków umownych wyrok *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores*, EU:C:2000:346, pkt 26. W innych kontekstach zob. wyroki: *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo; *Rampion i Godard*, C-429/05, EU:C:2007:575, pkt 65.

46 — Zobacz np. w odniesieniu do art. 6 dyrektywy 93/13 wyroki: *Jörös*, EU:C:2013:340, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo; *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 49.

47 — W istocie sytuacja taka może mieć miejsce w odniesieniu do poszczególnych aspektów art. 5 dyrektywy 1999/44, które omawiam w związku z pytaniami piątym i szóstym.

48 — Zobacz także wyrok *Rampion i Godard*, EU:C:2007:575, pkt 65.

73. Ponadto wymóg badania z urzędu zakresu zastosowania dyrektywy 1999/44 podlega takim samym warunkom jak wymienione przez Trybunał w odniesieniu do innych dyrektyw dotyczących ochrony konsumentów (kwestie poruszone w pytaniach drugim i trzecim). Zatem okoliczności prawne i faktyczne niezbędne dla wykonania tego zadania muszą być dostępne dla sądu krajowego⁴⁹ czy to w ten sposób, że są one zawarte w aktach sprawy, czy też w ten sposób, że sąd krajowy może uzyskać je zgodnie z krajowym prawem procesowym. Sąd krajowy nie może wychodzić poza zakres sporu określony przez strony. Te same obowiązki dotyczące badania *ex officio* i te same warunki znajdują zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym, jeśli (i) przynajmniej jedna ze stron powołała się na przepisy prawa krajowego, które (przynajmniej w części) transponują dyrektywę 1999/44 i (ii) w zależności od tego, czy strona jest (lub nie) konsumentem, może ona (lub nie) skorzystać ze wzmocnionej ochrony, którą zapewniają te przepisy.

74. Czy Trybunał nie zgodziłby się z moim wnioskiem, że pomimo to zasada równoważności wymaga, aby sąd krajowy badał z urzędu, czy F. Faber występowała w charakterze konsumenta w rozumieniu dyrektywy 1999/44?

75. W moim rozumieniu niderlandzkie prawo procesowe, będące przedmiotem niniejszego postępowania, znajduje zastosowanie niezależnie od tego, czy konsument opiera swoje roszczenie na prawie Unii, czy na prawie krajowym.

76. Zasada równoważności jest także przedmiotem pytania czwartego, które odnosi się do art. 5 dyrektywy 1999/44. Według mnie jednak przepis prawa krajowego transponujący art. 5 ust. 2 (w tym przypadku art. 7:23 ust. 1 BW) może zostać zastosowany przez sąd odsyłający. Nie powstaje zatem żadna wątpliwość w odniesieniu do badania *ex officio* art. 5 ust. 2. Sąd krajowy powinien natomiast dokonać wykładni prawa krajowego zgodnie z art. 5⁵⁰.

Jednakże, jeśli sąd krajowy stwierdzi, że F. Faber jest konsumentem i postąpiła zgodnie z art. 7:23 ust. 1 BW, powstaje pytanie, czy musi on zastosować z urzędu zasadę regulującą rozkład ciężaru dowodu, określoną w art. 7:18 ust. 2 BW, stanowiącym transpozycję art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44 do prawa niderlandzkiego. Jedynie w tym kontekście należy rozważać pytanie czwarte.

77. Zasada rozkładu ciężaru dowodu zawarta w art. 5 ust. 3 znajduje zastosowanie wtedy, gdy konieczne jest ustalenie, czy sprzedawca ponosi odpowiedzialność za brak zgodności. W wypadku gdy sąd pierwszej instancji nie dokonał właściwych ustaleń faktycznych (na przykład ze względu na to, iż stwierdził, że konsument z powodu zbyt późnego powiadomienia utracił prawo do dochodzenia roszczenia), wydaje mi się mało prawdopodobne, aby sąd rozpatrujący wniesioną następnie apelację był w stanie zastosować tę zasadę. Nie jest mi wiadome, czy ta zawiła kwestia znajduje rozwiązanie w krajowym prawie procesowym (na przykład poprzez przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia i przeprowadzenia postępowania dowodowego przez sąd pierwszej instancji). Pozostaje zatem pewna wątpliwość, czy zagadnienie wzięcia pod uwagę *ex officio* zasady zawartej w art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44 ma znaczenie dla rozpatrzenia przez sąd odsyłający apelacji F. Faber.

79. Niezależnie od faktu, że w kontekście niniejszego postępowania Trybunał nie może stwierdzić, jakie bezwzględnie wiążące przepisy funkcjonują w prawie niderlandzkim, to może on jednak udzielić odpowiedzi na pytanie czwarte (a także na pytanie szóste) poprzez przedstawienie wytycznych dotyczących wykładni art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44. Przepis ten zapewnia obowiązkową ochronę konsumentów poprzez częściową zmianę rozkładu ciężaru dowodu w celu poprawy warunków korzystania przez konsumenta z praw zagwarantowanych mu dyrektywą 1999/44, w szczególności środków prawnych dostępnych w celu wyegzekwowania odpowiedzialności sprzedawcy. Państwa członkowskie ani strony umowy konsumenckiej nie mogą zaostriżyć zasad rozkładu ciężaru dowodu⁵¹.

49 — Zobacz np. wyrok *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo.

50 — Zobacz motywy 22, 24 i art. 8 dyrektywy 1999/44.

51 — Zobacz motyw 22 i art. 8 ust. 2 dyrektywy 1999/44.

Ciężar dowodu został przesunięty na korzyść konsumenta ze względu na to, że zazwyczaj jest on na pozycji słabszej w stosunku do sprzedawcy, jeśli chodzi o dostępność informacji o towarze i jego stanie w czasie doręczenia. Bez (przynajmniej) częściowego przesunięcia ciężaru dowodu skuteczne wykonywanie prawa konsumentów w obszarze, w którym najczęściej dochodzi do sporów ze sprzedawcami, byłoby poważnie utrudnione⁵². Wydaje się zatem, że zasada skuteczności wymaga uwzględnienia z urzędu art. 5 ust. 3, pod warunkiem że sąd krajowy dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych, i nie wychodzi poza zakres sporu określony przez strony. W zakresie, w jakim art. 5 ust. 3 posiada cechy charakterystyczne dla przepisów bezwzględnie wiążących w prawie krajowym, zasada równoważności może także wymagać, aby sąd krajowy w sytuacji takiej, jak w niniejszym postępowaniu, stosował z urzędu przepisy prawa krajowego transponujące art. 5 ust. 3.

Pytanie piąte

80. Niderlandy skorzystały z przewidzianej w art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44 możliwości nałożenia na konsumenta wymogu powiadomienia⁵³. W pytaniu piątym sąd odsyłający zwraca się o wyjaśnienie, jak ustalić, czy konsument spełnił ten wymóg.

81. Moim zdaniem jest to regulowane przez krajowe przepisy normujące postępowanie dowodowe. Jeśli tylko przepisy krajowe przewidują czas na powiadomienie nie krótszy niż dwa miesiące, nie zmieniają treści obowiązków wynikających z art. 5 i są pod pozostałymi względami zgodne z zasadami równoważności i skuteczności, to dyrektywa 1999/44 nie ogranicza kompetencji państw członkowskich do ustanawiania i stosowania zasad postępowania dowodowego, jakie uważają one za stosowne.

82. I tak np. art. 5 ust. 2 nie precyzuje, w jaki sposób konsument powinien powiadomić sprzedawcę. Przepis ten ani nie zakazuje, ani nie nakazuje przekazania sprzedawcy informacji pisemnie zamiast ustnie. Jednakże ze względu na to, że przekazanie takiej informacji jest warunkiem poprzedzającym skorzystanie z uprawnień gwarantowanych dyrektywą 1999/44, uważam, że prawo krajowe nie może nakładać warunków, które czyniłyby niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym udowodnienie przez konsumenta, że poinformował sprzedawcę w sposób prawidłowy i terminowy w rozumieniu art. 5 ust. 2. To także wynika z zasady skuteczności.

83. Podobnie prawo krajowe nie może zawierać reguł dowodowych, które byłyby nie do pogodzenia z obowiązkiem wynikającym z art. 5 ust. 2 oraz z pozostałą treścią art. 5. Zatem moim zdaniem państwo członkowskie nie może wymagać, aby na etapie, kiedy konsument informuje sprzedawcę o braku zgodności, jednocześnie był on zobowiązany udowodnić ten brak zgodności. Interpretacja taka znajduje potwierdzenie w porównaniu sformułowań użytych w art. 5 ust. 2 i 3. *Powiadomienie (informing)* sprzedawcy o wykryciu braku zgodności (art. 5 ust. 2) nie jest tym samym co odwołanie się w art. 5 ust. 3 do *dowodu (proving)* takiego braku zgodności⁵⁴. Konsument informuje sprzedawcę o braku zgodności w celu utrzymania możliwości skorzystania ze swoich uprawnień na podstawie dyrektywy 1999/44. Obejmują one nie tylko środki prawne określone w art. 3 ust. 3, lecz także warunki czasowe i zasady przeprowadzania dowodów określone w art. 5 ust. 3. Powiadomienie sprzedawcy (gdy jest wymagane) nie może w sposób logiczny nastąpić *po* skorzystaniu, lub powołaniu się na uprawnienia wynikające z tych przepisów. Powiadomienie musi nastąpić, zanim konsument podejmie decyzję o skorzystaniu z dostępnych środków prawnych i w tym celu przedstawi dowody niezbędne dla ustalenia odpowiedzialności sprzedawcy. Komisja w pierwotnym wniosku w sprawie dyrektywy 1999/44 wyjaśniła, że wymóg zawarty w (obecnym) art. 5 ust. 2 „wzmocnia pewność prawa i zachęca kupującego do staranności, uwzględniając interesy sprzedawcy⁵⁵”.

52 — Zobacz motyw 6 dyrektywy 1999/44.

53 — Zobacz pkt 19–23 powyżej.

54 — Wydaje się, że podobne rozróżnienie istnieje w innych wersjach językowych art. 5 dyrektywy 1999/44.

55 — Wyżej wymieniony w przypisie 28 wniosek COM(95) 520 wersja ostateczna, s. 14.

84. Moim zdaniem oznacza to, że wymóg zawarty w art. 5 ust. 2 uważa się za spełniony, jeśli konsument powiadomi sprzedawcę w taki sposób, aby był on świadomy *ewentualnego* braku zgodności, a co za tym idzie swojej potencjalnej odpowiedzialności. W powiadomieniu sprzedawcy konsument musi wskazać towar i umowę sprzedaży. Musi także wykazać związek pomiędzy towarem a sprzedawcą. Bez tych informacji sprzedawca nie wiedziałby, jakiego towaru ma dotyczyć jego odpowiedzialność. Informacja musi także określać okoliczności, jakie spowodowały konieczność zawiadomienia sprzedawcy przez konsumenta o braku zgodności. Mogą istnieć różnorodne przyczyny, dla których konsument uważa, że towar, który został mu dostarczony, w chwili dostawy lub w późniejszym czasie, nie jest tym, jakiego mógł w sposób rozsądny spodziewać się na podstawie opisu tego towaru w umowie lub innych informacji przedstawionych przez sprzedawcę lub które były mu dostępne w inny sposób. Jednakże na tym etapie konsument nie jest zobowiązany *wykazać* braku zgodności i jego możliwej przyczyny.

85. Historia prac legislacyjnych nad dyrektywą potwierdza taką wykładnię. W pierwotnym wniosku w sprawie dyrektywy w pierwszym akapicie art. 5 ust. 2 użyte zostało sformułowanie „[...] od dnia, w którym odkrył lub normalnie powinien był odkryć taki brak zgodności” zamiast „[...] od daty, kiedy odkrył taki brak zgodności”. Zgodnie z uzasadnieniem tego wniosku zdanie to miało na celu obciążenie konsumenta obowiązkiem zachowania zwykłej staranności polegającej na sprawdzeniu otrzymanego towaru”. Nie wprowadzono jednak „ścisłego obowiązku dokładnego zbadania towaru lub przeprowadzenia testu w celu oceny jego działania lub wykonania”⁵⁶.

Pytanie szóste

86. W pytaniu szóstym sąd odsyłający w istocie zwraca się o podanie wskazówek w zakresie ciężaru dowodu zgodnie z art. 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44. W wypadku gdy państwo członkowskie wymaga od konsumenta powiadomienia sprzedawcy zgodnie z art. 5 ust. 2, kwestia ta ma znaczenie jedynie wtedy, gdy konsument dokonał tego w sposób prawidłowy i terminowy, a następnie zamierza skorzystać w szczególności ze środków prawnych określonych w art. 3 dyrektywy 1999/44. Domniemanie, o którym mowa w art. 5 ust. 3, znajduje zastosowanie, o ile nie jest niezgodne z charakterem towarów lub charakterem braku zgodności. Ponieważ jednak sąd odsyłający nie zwracał się o wskazówki dotyczące tego wyłączenia, nie będę się do niego odnosić.

87. Artykuł 5 ust. 3 częściowo zmienia rozkład ciężaru dowodu na korzyść konsumenta, który, z zastrzeżeniem terminu, *nie musi* wykazywać, że brak zgodności istniał już w chwili dostawy. Zatem nadal na konsumentce spoczywa obowiązek podniesienia, a w razie konieczności wykazania, że doręczony towar nie odpowiada standardom jakości, wykonania i zdatności do określonego celu, jakich mógł w sposób rozsądny oczekiwać zgodnie z umową i informacjami wymienionymi w art. 2 ust. 2. Musi on wykazać brak zgodności, nie jego przyczynę. Zatem w niniejszej sprawie nie jest wystarczające, aby konsument taki jak F. Faber wykazał jedynie, że samochód spłonął. Musi ona wykazać, dlaczego, w związku z pożarem samochodu, uważa ona, że samochód, który otrzymała, nie odpowiadał samochodowi, jakiego w oparciu o umowę i inne właściwe informacje, mogła oczekiwać. W okolicznościach takich jak w niniejszej sprawie może wystarczyć, że F. Faber wykaże, że nie może (właściwie) korzystać z towaru do celu, do jakiego został on zakupiony (ponieważ nie może jeździć zakupionym samochodem) bez konieczności wykazywania, dlaczego tak się stało⁵⁷.

88. Jednakże konsument nie musi podnosić i w razie konieczności udowadniać, że wina za brak zgodności leży po stronie sprzedawcy (co prawdopodobnie wiązałoby się z koniecznością badania stanu towaru przed lub w chwili jego doręczenia konsumentowi). Wymóg taki w znacznym stopniu utrudniłby stosowanie art. 5 ust. 3. Co więcej, odpowiedzialność sprzedawcy na podstawie dyrektywy

⁵⁶ — Ibidem, s. 14.

⁵⁷ — Jak wskazał jeden z członków składu sędziowskiego podczas wystąpienia stron na rozprawie – samochód, który jest zgodny ze swoim przeznaczeniem, nie zajmuje się spontanicznie ogniem.

1999/44 nie jest oparta na winie. Wynika to także z art. 4, który przyznaje *sprzedawcy* uprawnienia do dochodzenia naprawienia szkód od *producenta*, którego działania bądź zaniechania doprowadziły do braku zgodności. Ponadto przerzucenie ciężaru dowodu na konsumenta byłoby niekorzystne ze względów praktycznych, gdyż można przyjąć, że co do zasady to sprzedawca dysponuje (bardziej szczegółową) wiedzą dotyczącą towaru i stanu, w jakim został on doręczony. Nie można wymagać od konsumenta przedstawienia dowodów, które nie są mu dostępne⁵⁸. Byłoby to także sprzeczne z celem wzruszalnego domniemania w art. 5 ust. 3 i szerszymi celami dyrektywy 1999/44.

89. Sformułowania użyte w art. 5 ust. 3 i motywie ósmym dyrektywy 1999/44 wskazują na przesunięcie ciężaru dowodu na sprzedawcę, który w celu uniknięcia odpowiedzialności musi wykazać, że brak zgodności nie istniał w chwili dostawy⁵⁹ albo w inny sposób odeprzeć zarzuty konsumenta i podważyć dowody. Może to uczynić na przykład poprzez udowodnienie, że braki powstały w wyniku działań bądź zaniechań, które miały miejsce już po dacie dostawy lub że spowodowane są czynnikami, za które sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności. Dopiero na tym późniejszym etapie uwzględnienie skargi konsumenta uzależnione jest od udowodnienia przez niego przyczyny braku zgodności.

90. Wreszcie art. 5 ust. 3 określa osoby zobowiązane do przedstawienia dowodu, przedmiot dowodu i jego kolejność. Nie określa jednak, w jaki sposób należy wykazać wymagane elementy. Moim zdaniem w braku przepisów prawa Unii w tym zakresie materia ta jest regulowana przez krajowe przepisy proceduralne dotyczące postępowania dowodowego, które w tym kontekście muszą także szanować zasady równoważności i skuteczności⁶⁰.

Wnioski

91. W świetle powyższych rozważań sądzę, że na pytania podniesione przez *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Trybunał powinien udzielić następującej odpowiedzi:

W sytuacji gdy kupujący wszczął przeciwko sprzedawcy postępowanie o odszkodowanie w oparciu o przepisy prawa krajowego, mające zastosowanie między innymi do umów konsumenckich, lecz nie podniósł okoliczności, że występował w charakterze konsumenta, przepisy proceduralne prawa krajowego nie mogą stać na przeszkodzie badaniu przez sąd krajowy, czy osoba ta jest konsumentem w rozumieniu dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji i w konsekwencji stosowaniu krajowego prawa ochrony konsumentów interpretowanego zgodnie z dyrektywą 1999/44. Wymóg ten uzależniony jest jednak od warunku, aby okoliczności prawne i faktyczne niezbędne dla wykonania tego zadania były dostępne dla sądu krajowego czy to w ten sposób, że są one zawarte w aktach sprawy, czy też w ten sposób, że sąd krajowy może uzyskać je zgodnie z krajowym prawem procesowym. Sąd krajowy nie może wychodzić poza zakres sporu określony przez strony. Ten sam obowiązek dotyczący badania *ex officio* i te same warunki znajdują zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym, jeśli (i) przynajmniej jedna ze stron powołała się na przepisy prawa krajowego, które (przynajmniej w części) transponują dyrektywę 1999/44 i (ii) w zależności od tego, czy strona jest (lub nie) konsumentem, może ona (lub nie) skorzystać ze wzmocnionej ochrony, którą zapewnijają te przepisy. Okoliczność, że konsument korzysta z pomocy adwokata, pozostaje bez wpływu na ten wniosek.

58 — Zobacz także, np. w odniesieniu do kredytów konsumenckich, opinia rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2213, pkt 37.

59 — Taka była też intencja Komisji, która zaproponowała brzmienie tego przepisu: zob. ww. w przypisie 28 wniosek COM(95) 520 wersja ostateczna, s. 12.

60 — Zobacz np. wyrok *Arcor*, C-55/06, EU:C:2008:244, pkt 191 i przytoczone tam orzecznictwo.

Zasada skuteczności wymaga uwzględnienia z urzędu art. 5 ust. 3 pod warunkiem, że sąd krajowy dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych i nie wychodzi poza zakres sporu określony przez strony. W zakresie, w jakim art. 5 ust. 3 posiada cechy charakterystyczne dla przepisów bezwzględnie wiążących w prawie krajowym, zasada równoważności może także wymagać, aby sąd krajowy w sytuacji takiej, jak w postępowaniu głównym, stosował z urzędu przepisy prawa krajowego transponujące art. 5 ust. 3.

Dyrektywa 1999/44 nie ogranicza kompetencji państw członkowskich do ustanawiania i stosowania zasad postępowania dowodowego w odniesieniu do wymogu powiadomienia sprzedawcy przez konsumenta o braku zgodności zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 1999/44, jeśli tylko (i) przepisy krajowe przewidują termin na powiadomienie nie krótszy niż dwa miesiące, (ii) nie zmieniają one treści obowiązków wynikających z art. 5 dyrektywy 1999/44, a (iii) znajdujące zastosowanie przepisy nie są pod innymi względami mniej korzystne niż przepisy regulujące roszczenia oparte na prawie krajowym oraz nie są sformułowane w taki sposób, aby czynić praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych w porządku prawnym Unii.

Artykuł 5 ust. 3 dyrektywy 1999/44 częściowo zmienia rozkład ciężaru dowodu na korzyść konsumenta, który, z zastrzeżeniem terminu, *nie musi* wykazywać, że brak zgodności istniał już w chwili dostawy towaru. Zatem nadal na konsumencie spoczywa obowiązek wykazania, że doręczony mu towar nie odpowiada temu, jakiego mógł w sposób rozsądny oczekiwać zgodnie z umową i informacjami wymienionymi w art. 2 ust. 2. Jednakże konsument nie jest zobowiązany udowodnić, że brak zgodności odpowiedzialność ponosi sprzedawca.